

"משלחי גלימי דאינשי" כתובות פה,א

תיאור המקרה אשר מובא בגמרא בפד,ב וממשיך בפה,א – אדם ושמו יימר בר חשו הלוח לפלוני סכום כסף ואותו פלוני הסתלק לבית עולמו לפני שפרע את חובו והותיר כעיצובן ספינה. יימר בר חשו ביקש לגבות את חובו לפני בעלי חוב אחרים שאולי קיימים לאותו פלוני ושליח לתפוס את הספינה כדי שיוכל לגבות את חובו מירשי פלוני. בדרכו אל הספינה פגשו בשליח שני גדולי ישראל, רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע. טענו רב פפא ורב הונא בריה דר"י כנגד השליח כלל הלכתי בקנינים: "תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים את ואמר רבי יוחנן תתפוס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה", משמעות הדברים שאינו יכול לתפוס את הספינה כנגד החוב (אולי מצד שליח לדבר עבירה ובכל מקרה כל ענין השליחות הוא חידוש).

המשך המקרה מפתיע, רב פפא ורב הונא בריה דר"י היו גם בעלי חוב של אותו פלוני וגם הם באו לתפוס את הספינה כנגד החוב אליהם והם תפסו את הספינה. על פסיקתם זאת טען רבא כנגדם את הביטוי הבא "קאקי חיוורי משלחי גלימי דאינשי", היינו, בעלי זקנים לבנים, אתם מפשיטין טליתות האנשים (רש"י) ולעצם הדין אמר רבא שניתן לתפוס חפץ כנגד חוב רק בחיי הלווה, לאחר פטירתו היורשים מוחזקים באופן אוטומטי בכל נכסי הנפטר.

על פניו, ההנהגה של גדולי עולם אלו נראית בעייתית ורבא אכן רומז בדבריו לכך (כך מובן בדברי רש"י).

כדי להבין את הנהגתם זו ניתן לראות בדברי התוס' בעמוד קודם והוא מבאר את טענתם כנגד השליח

"את תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים. כאן משמע דאע"ג דעשאו שליח דאמר ליה זיל תפסה אפ"ה לא קנה ..."

למעשה השליח כלל לא יכול לתפוס ויש כאן טענה נכונה של רב פפא ורב הונא על עצם פעולת השליח וגם המשלח שאכן אינה מקנה כל זכות קנינית אמיתית ולכן ממילא הספינה אינה יכולה להיתפס ע"י השליח של יימר בר חשו.

אמנם לא בכל מקום אין משמעות לפעולת השליח, 2 דוגמאות לפעולה משמעותית של השליח,

- עפ"י דברי התוס', פד,ב ד"ה ואמר "דשאני גבי מציאה דאיכא למימר מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה משא"כ הכא", היות ומדובר בזכות שהשליח יכול לממש בעצמו, ממילא מועילה השליחות.
- "אין שליח לדבר עבירה", עפ"י כלל מפורסם זה פשוט וברור שהשליח אחראי למעשיו וגם במקרה כזה, הוא אחראי לתוצאת מעשיו.

למעט מקרים אלו לשליח אכן אין כלל יכולת לקנות עבור המשלח בדיוק כפי המקרה שלנו וצדקו רב פפא ורב הונא בריה דר"י בטענתם כלפי השליח היות ותפיסת הספינה היתה לאחר מיתת החייב ובמצב זה כאמור הכל נתפס באופן אוטומטי ע"י היורשים.

מכל הנ"ל עולה שוב התמיהה על הנהגתם של רב פפא ורב הונא בריה דר"י כיצד הם תפסו את הספינה והרי גם הם תפסוה לאחר מיתת החייב ואין תפיסה לאחר מיתתה גם ללא כל ענין השליח.

כדי להסביר את הבנתם של רב פפא ורב הונא, נעיין בדברי החת"ס בחידושי ואלו דבריו.

"אך שליחו דבר דיימר בר חשו בחיים תפס סמוך למיתתו והולכה מסימטא לחריפות הנהר ואז מת (עיין רמב"ן בפסוק מלא שבוע זאת פירש כן גבי רחל כי מתה ר"ל קרוב למיתה וה"נ 'שכיב' – קרוב לשעת מיתה) וס"ל לר"פ ור"ה נהי דתפוסת השליח לא מהני לזכות ליימר חשו כיוון דחב לאחריו, מ"מ זכו עבור כל הנושים לשלם יהיה כח היורשים מושל בו ואז תפסי אינהו בחריפות הנהר ברשות הרבים והווא סבירא להו דבהכי רבי עקיבא מודה לרבי טרפון ואמר להם רבא דאמר רב נחמן והוא שתפסו מחיים משמע דלרבי עקיבא ליכא שום תפיסה לאחר מיתה בשום אופן"

החת"ס משלב בדבריו מספר יסודות הלכתיים ידועים במקרה כזה

- תפיסה בחיי החייב מהווה תפיסה (רמב"ם מלוה ולוה יא,ח).
- עפ"י רבי טרפון תפיסה חייבת להיות במרכז רה"ר ולא בסימטה או בגדות הנהר כמקרה דנן היות ושם יש תפיסה אוטומטית ליורשים היות "ובני אדם העושין סחורה זע"ז בשוק ורוצים לדבר דבריהם בנחת וישבו הדעת, מסתלקין לשם" (רש"י במקום), רבי עקיבא חולק על רבי טרפון ופוסק שלאחר מיתה אין תפיסה כלל ובשום מקום והכל עובר לרשות היורשים באופן אוטומטי (כך פוסק הרמב"ם להלכה, שם).
- שליח התופס לבעל חוב במקום שחייב (גם) לאחרים, אינו זוכה (כך נפסק עפ"י רבי יוחנן ברמב"ם מלוה ולוה כ, ב).

עפ"י כל הנ"ל מסביר החת"ס את הבנתם, היות והתפיסה היתה עוד בחיי החייב ולמרות שאכן אינו יכול לזכות עבור משלחו במקום שיש עוד בעלי חוב, אולי רק לצורך הוצאה מרשות היורשים בזה יועיל הקנין ולכן הם יכולים לזכות ממרכז הנהר (חריפות הנהר) בדומה לדברי רבי טרפון במרכז רה"ר ואולי בזה גם רבי עקיבא יסבור כרבי טרפון.

על כך פסק רבא, כי, היות ושליח אינו יכול לתפוס כלל ועיקר וממילא כשהם תפסו החייב כבר לא היה בעולם, תפיסתם אינה מועילה כלל ועיקר.

לסיים, אלו דברי רבי עקיבא אייגר בגיליון הש"ס במקום,

"קאקי חיוורי – אוזים, כנה אותם בהם על חכמתם ועל דרך דאיתא בברכות נז ע"א, הרואה אווז בחלום יצפה לחכמה".

מכאן יובן כי עסקנו כאן בדיון הלכתי טהור ללא חלילה משוא פנים בדין ופסיקה הלכתית ברורה עפ"י כללים הלכתיים.

במיוחד בימי ספירת העומר - תורה עם דרך ארץ.